

Lumenjtë dhe pellgjet lumore

Hidrografia e rrjedhave ujore të Kosovës ndahet në 4 pellgje lumore: Drini i Bardhë, Ibri, Morava e Binçës, dhe Lepenci.

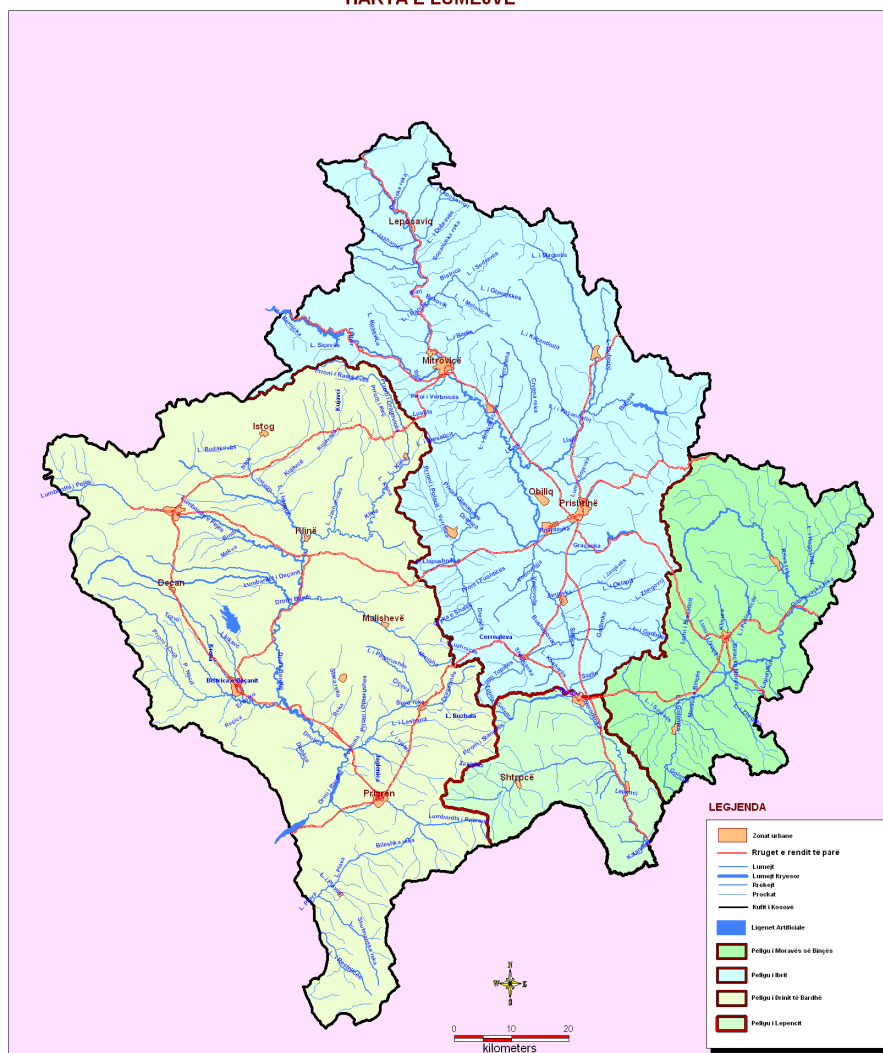
Rrjedhat lumore të Kosovës derdhën në tre ujëmbledhës detarë: Deti i Zi, Deti Adriatik dhe Deti Egje. Lumenjtë kryesor të cilët i përkasin ujëmbledhësit të Detit të Zi janë: Ibri, Sitnica me degët; (Llapi, Drenica), dhe Morava e Binçës. Detit Adriatik i përkasin: Drini i Bardhë me degët (Lumëbardhi i Pejës, Lumëbardhi i Deçanit, Lumëbardhi i Prizrenit, Lumi i Klinës, Ereniku, Mirusha, Toplluha dhe Plava). Ndërsa lumi i Lepencit me degën kryesore (Nerodime) i përkasin Detit Egje. Vija ujëndarëse (pellgje ujëmbledhëse), kanë rrjedhje në drejtime të ndryshme. Koeficienti rrjedhës sillet prej 3.93 l/sec/km² (Morava e Binçës) deri 42.46 l/sec/km² (Lumëbardhi i Deçanit).

Drini i Bardhë ka gjatësisë më të madhe në kilometra brenda territorit të Kosovës me 122 km, ndërsa Lumëbardhi i Prizrenit më të vogël me 31 km.

Tabela 1 : Gjatësia në kilometra dhe sipërfaqja e pellgjeve të lumenjve kryesorë të Kosovës

Emërtimi	Gjatësia në km brenda territorit të Kosovës	Sipërfaqja km ²
Drini i Bardhë	122	4.622
Sitnica	90	2.873
Lumëbardhi i Pejës	62	424.9
Morava e Binçës	60	1.552
Lepenci	53	679.0
Ereniku	51	510.3
Ibri	42	1.155
Lumëbardhi i Prizrenit	31	262.6

HARTA E LUMEJVE

Harta: Pellgjet dhe Lumenjtë e Kosovës

Tabela 2 . Pellgjet ujëmbledhës, sipërfaqja, gjatësia, sasia rrjedhëse e ujit dhe vend derdhja

Nr.	Pellgu	S[km ²]	Gjatësia ne km ²	Q[m ³ /s]	q[l/s*km ²]	Rrjedhja vjetore [milion m ³]	Kahja e rrjedhës
1	Drini i Bardhë	4649	122	61.0	14.6	2.200	Detit Adriatik
2	Ibri	4009	42	32.6	8.13	771	Deti i Zi
3	Morava e Binçës	1564	60	6.1	4.35	330	Deti i Zi
4	Lepenci	0.685	53	8.7	12.7	307	Deti Egje
5	Plava	252	-	4.71	18.6	-	Detit Adriatik

Rrjeti hidrometrik përbëhet nga një numër i stacioneve matëse nëpër lumenj ku kryhen matje të vazhdueshme kualitative dhe të koordinuara mbi vëllimin e ujit duke përfshirë edhe parametrat fiziko-kimik të lumenjve.

Ky rrjet ka filluar së funksionuari në vitin 2003, me implementimin e projektit për rehabilitimin e rrjetit hidrometeorologjik të Kosovës, me donacion nga AER-i.

Në kuadër të këtij projekti janë vendosur 22 stacione hidrometrike.

Në këto pika matëse fillimisht janë vendosur sensorët digjital të cilët e regjistrojnë nivelin e ujit dhe disa parametra tjerë fiziko-kimik në mënyrë permanente. Gjatë vitit 2007 është implementuar projektit për rehabilitimin e përgjithshëm të rrjetit hidrometrik të Kosovës përmes së cilit fillimisht po monitorohen ujërat sipërfaqësorë, ndërsa në fazat pritet të monitorohen edhe ujërat nëntokësor. Në këto stacione matën Nivelin (h) dhe Prurjen (Q).

Tabela 3: Vlerat maksimale, minimale dhe mesatare vjetore të prurjeve ($Q=m^3/s$) të stacioneve hidrometrike sipas pellgjeve lumore

NR.	PELLGU	STACIONI	LUMI	Q_{MIN}	Q_{MES}	Q_{MAX}
1	DRINI BARDHË	Berkovë	Istogut	0.48	3.75	186
2		Drelaj	Bistrica Pejës	0.32	4.20	83.50
3		Grykë	Bistrica Pejës	0.46	5.95	194
4		Klinë	Klina	0.00	1.49	49.20
5		Mirushë	Mirusha	0.02	1.21	23.30
6		Deçan	Bistrica e Deçanit	0.60	4.28	58.00
7		Rakovinë	Drini Bardhë	0.80	24.64	358
8		Gjakovë	Ereniku	0.06	12.33	542
9		Piranë	Toplluha	0.04	3.47	55.40
10		Gjonaj	Drini Bardhë	0.10	48.8	1118
11		Prizren	Bistrica Prizrenit	0.03	4.47	424
12	IBRI	Drenas	Drenica	0.02	1.52	32.80
13		Lluzhan	Llapi	0.90	5.01	63.80
14		Nedakovc	Sitnica	0.50	13.62	328
15		Millosevë	Llapi	0.00	4.48	82.70
16		Prelez	Ibri	0.80	13.39	452.80
17	Leposaviq	Ibri	0.50	30.85	667	
18	MORAVA BINQËS	Konçul	Morava Binçës	0.03	9.21	1012
19		Domaroc	Kriva Reka	0.2	2.6	30.8
20		Viti	Morava Binçës	0.05	1.06	18.70
21	LEPENCI	Kaçanik	Nerodime	0.15	4.17	17.50
22		Hani Elezit	Lepenci	0.10	10.49	184

Akumulacionet sipërfaqësor

Për të plotësuar nevojat për ujë të pijshëm, ujitje, peshkim, turizëm dhe për prodhimin e energjisë elektrike, në shumë vende janë ndërtuar diga për të grumbulluar ujin e përrenjve dhe lumenjve, gjatë stinëve me prurje të mëdha dhe për ta përdorur atë gjatë stinëve kur reshjet janë shumë të vogla dhe kërkesa është shumë e madhe. Në tabelën vijuese janë prezantuar ndikimet negative dhe pozitive në mjedis nga akumulacionet ujore.

Kosova ka disa akumulacione sipërfaqësore ose sikur njihen ndryshe liqene artificiale (Batllava, Gazivoda, Radoniqi, Përlepnica dhe Badovci), si dhe një numër të liqeve të vegjël për ujitje.

Tabela 4: Akumulacionet kryesore në Kosovë, sipërfaqja, rrjedhja ujore dhe vëllimi

Emri i akumulacionit	Ujërrjedhja (lumi)	Sipërfaqja e pellgut [km ²]	Rrjedhja mesatare [m ³ /sek.]	Vëllimi akumulacionit Milion [m ³]	
				Shfrytëzues	Gjithsej
Gazivoda	Ibër	1060	13.5	350	390
Pridvorci	Ibër	-	-	0.435	0.49
Batllava	Batllavë	226	1.06	25.1	30
Badovci	Graçankë	103	1.05	27.0	31.6
Livoçi	Livoç	53.6	-	-	-
Radoniqi	Lumëbardhi i Deçanit	130	0.16	102	113

Në territorin e Kosovës, sipas Master Planit të ujërave (1983) janë paraparë të ndërtohen edhe njëzet akumulacione sipërfaqësore të ujit si dhe një numër i mikro-akumulacioneve. Në tabelën vijuese janë prezantuar disa karakteristika të akumulacioneve të planifikuara për ndërtim.

Ujërat nëntokësor

Ujërat nëntokësore dhe rezervat e tyre në Kosovë nuk janë të hulumtuar sa duhet. Ujërat nëntokësor në Kosovë gjenden në shkëmbinj të formacioneve të ndryshme, që nga Paleozoiku e deri në Kuaterneri dhe janë të rëndësishme për furnizimin me ujë të pijshëm për nevoja të popullatës, për industri, bujqësi etj. Aktualisht shfrytëzimi i ujërave nëntokësor në Kosovë bëhet kryesisht përmes puseve dhe burimeve. Në tabelën në vijim janë paraqitur disa të dhëna për disa akumulues nëntokësor për Pellgun e Drinit të Bardhë.

Tabela 5: Akumulimet nëntokësore ujore, sipërfaqja, vëllimi dhe kapacitetit i tyre për Pellgun e Drinit të Bardhë.

Nr.	Akumulimi nëntokësor	Pellgu (km ²)	Vëllimi i dobishëm (m ³)	Kapaciteti vlerësues	
				m ³ /sec	Gjithsej (m ³)
1	Istog	76	12x10 ⁶	2,8	89x10 ⁶
2	Vrellë	28	14x10 ⁶	0,600	19x10 ⁶
3	Drini i Bardhë	90	14x10 ⁶	3,23	102x10 ⁶
4	Lubizhdë	42	45x10 ⁶	4,2(150)	55x10 ⁶
5	Pejë	300	37,5x10 ⁶	4,0(150)	52x10 ⁶
6	Deçan	144	33x10 ⁶	3,5(150)	45x10 ⁶
7	Lloqan	39	12x10 ⁶	1,2(150)	15x10 ⁶
8	Krk Bunar	81	10x10 ⁶	1,6	50x10 ⁶
9	Korishë	18	3,6x10 ⁶	0,38	12x10 ⁶
10	Fusha e Therandës	50	75x10 ⁶	2	63x10 ⁶
Gjithsej		998	271x10 ⁶		511x10 ⁶

Ujërat nëntokësor kanë rëndësi të madhe në jetën dhe veprimtarin ekonomike të njeriut. Kushtet e ndërlikuar gjeotektonike dhe gjeologjike kanë ndikuar që mënyra e krijimit, shtrirja, lëvizja dhe pasurit e ujërave nëntokësor të jenë të ndryshme në territorin e Kosovës. Në përgjithësi, për shkak të shtrirjes mjaft të madhe të shkëmbinjve jo ujëlëshues. Territori i Kosovës, ka një ndërtim gjeologjik të ndërlikuar dhe karakterizohet me terrene në të cilat paraqiten akuiferet me porozitet granular dhe intergranular (aluvionet dhe sedimentet e neogjenit dhe pliocenit), akuiferet me porozitet të plasaritjeve-çarjeve, akuiferet karstik (gëlqerorët, mermerët) si dhe me terrene izolatorë, flishi dhe rreshpe.

Ujërat termal dhe mineral

Territori i Kosovës është i pasur me burime të ujërave termale dhe minerale. Deri me tani ka pasur shumë pak hulumtime për identifikimin dhe studimin e vlerave të këtyre burimeve. Sipas të dhënave deri me tani në Kosovë janë të regjistruara rreth 30 burime të ujërave termale dhe minerale. Hulumtime më të detajuara janë kryer vetëm për ujërat e Banjës së Pejës, të Kllokotit dhe të Banjskës, të cilat funksionojnë si banjë termale shëruese. Përveç aspektit shërues ujërat termale të Kosovës mund të përdoret edhe për prodhimin e energjisë termike, mirëpo deri me tani ende nuk ka pasur ndonjë studim të detajuar për të analizuar potencialin prodhues të këtyre ujërave. Në përgjithësi temperatura e ujërave termominerale të Kosovës sillet prej 17-54 °C, ndërsa shkalla e mineralizimit prej 2-5 g/l. Burimet e ujërave termale dhe minerale në Kosovë kanë përmbajtje të sulfateve, hidrokarbureve, kalciumit dhe magnezit.

Me qëllim të shfrytëzimit sa më racional të ujërave termale dhe minerale në Kosovë, në të ardhmen duhet ti kushtohet vëmendje e veçantë hartimit të strategjive për shfrytëzimin e këtyre ujërave, rregullimit të infrastrukturës dhe planeve urbanistike hulumtimeve të detajuara të karakteristikave fiziko-kimike dhe cilësisë së këtyre ujërave si dhe hulumtime mbi vlerësimin e potencialit të këtyre ujërave për prodhimin e energjisë gjeo-termale.

Reshjet

Në Kosovë paraqiten të gjitha format e reshjeve atmosferike. Rëndësinë më të madhe e kanë reshjet në formë të shiut nëpër lugina dhe reshjet e borës në viset e larta malore (Bjeshkët e Nemuna dhe Sharr), ku në pjesën lindore të Kosovës, mesatarisht gjatë viti bien mbi (600 mm) ndërsa në pjesën perëndimore mbi (700 mm). Gjatë vitit sasia më e madhe e reshjeve bie në Bjeshkët e Nemuna (1750 mm). Reshjet e borës janë dukuri e rëndomtë në pjesën e ftohtë të vitit. Në pjesët e ulëta të Kosovës mesatarisht paraqiten 26 ditë me reshje bore, kurse në viset malore mbi 100 ditë.

Stacioni i parë për matjen e të reshurave në territorin e Kosovës ka filluar me vërtetime në vitin 1925. Pas luftës me themelimin e institucioneve shtetërore është themeluar edhe Instituti Hidrometrologjik i Kosovës i cili bënë regjistrimin e reshjeve përmes stacioneve vrojtuese të vendosura në disa lokalitete të Kosovës.

Rrjeti ekzistues i stacioneve të reshjeve atmosferike përbëhet nga 13 shimatës automatik dhe 53 manual. Në bazë të të dhënave të regjistruara në stacionet matëse, mesatarja vjetore e të reshurave në Kosovë ndryshon prej 570 mm (Dardanë) deri 1408 mm (Junik).

Tabela 6: Vlerat mesatare vjetore te reshjeve sipas muajve të vitit 1948-1978

Nr	Lokacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	mes/vjet
1	Bella Cërkv	60	55	60	58	71	63	51	37	67	69	90	78	766
2	Bostane	54	51	48	62	84	74	55	48	53	82	84	61	751
3	Budakovë	62	53	55	77	97	83	68	49	61	80	80	81	848
4	Qyqev	69	68	63	71	84	80	73	57	61	80	101	91	899
5	Çallapek	94	78	62	64	74	65	53	34	62	83	106	95	870
6	Devet Jugoviq	39	40	37	54	72	67	53	41	46	60	68	56	634
7	Dollc	72	56	52	54	65	54	57	42	55	68	90	85	748
8	Domorovc	43	44	52	46	67	63	49	33	49	51	63	57	609
9	Repish i Posh.	101	80	64	62	68	50	45	36	60	86	118	103	871
10	Duhël	44	48	44	66	71	64	50	37	54	67	80	68	690
11	Gjakovë	108	90	78	74	75	47	52	43	75	90	123	127	981
12	Gjurakocë	67	54	51	50	61	50	53	48	48	66	85	77	706

13	Gllaviçicë	102	79	61	61	68	57	46	44	51	86	111	108	865
14	Glllogjan	84	69	52	61	59	44	50	38	56	77	101	95	786
15	Gjilan	39	36	36	45	73	63	47	41	43	55	64	51	593
16	Janjevë	43	45	42	56	32	69	46	38	45	56	63	57	632
17	Juniku	158	142	113	107	94	83	64	46	88	140	194	183	1408
18	Kijevë	54	47	39	50	79	54	49	40	57	60	81	70	680
19	Korbuliq	71	73	58	81	114	86	59	50	69	79	83	80	903
20	Dardanë	44	40	40	39	58	61	49	38	43	51	58	49	570
21	Mitrovicë	42	40	40	46	60	68	48	41	44	54	67	58	608
22	Leshan	42	43	42	46	73	65	55	41	46	50	56	52	610
23	Lipjan	44	40	41	52	71	72	50	45	51	54	62	55	633
24	Nedakovc	47	42	38	49	63	65	50	45	48	55	70	37	628
25	Rahovec	59	58	53	58	69	65	54	40	67	68	84	77	753
26	Orllan	42	45	50	57	76	66	51	38	61	63	77	62	689
27	Pejë	97	71	71	64	76	63	53	42	53	85	114	101	886
28	Besianë	39	42	37	51	70	68	52	40	49	56	67	51	632
29	Ponoshec	105	112	95	82	85	51	58	42	82	115	168	146	1142
30	Prishtinë	35	35	34	51	72	73	47	43	48	54	62	51	598
31	Prizren	65	56	59	61	72	59	58	38	65	62	79	73	747
32	Skenderaj	45	43	35	47	60	49	52	42	43	54	71	59	600
33	Suharekë	49	47	50	57	76	66	48	41	59	59	67	65	687
34	Ferizaj	49	45	49	52	80	71	62	49	52	60	68	55	688
35	Vushtrri	45	41	35	45	61	62	50	48	48	65	67	57	615
36	Jazhicë	87	72	81	85	114	93	81	53	75	78	97	91	1006
37	Kaçanik	80	66	69	68	94	70	63	43	59	77	90	79	858